

Моніторинг якості освіти

Наказ МОН № 54 від 16.01.2020 про затвердження [Порядку проведення моніторингу якості освіти](#)

Якість освіти є тим показником, за яким визначається ефективність функціонування системи освіти будь-якої держави на будь-якому етапі її розвитку.

Якість освіти – це сукупність властивостей системи освітньої галузі, що відповідає сучасним вимогам педагогічної теорії та практики й спроможна задовольнити освітні потреби особистості, суспільства, держави. Підвищення якості освіти потребує її постійного дослідження, налагодження системи моніторингу освіти, головною метою якого є збирання, обробка, зберігання та поширення інформації про освітню систему або її окремі елементи, оцінювання й аналіз її показників на всіх рівнях функціонування, поширення та доступ до цієї інформації громадськості, різних користувачів освітніх послуг, посилення управлінських дій щодо якісних показників в освіті, прогнозування її розвитку.

У широкому значенні, моніторинг якості освіти – с збору, обробки, зберігання та розповсюдження інформації про стан освіти, інтерпретація зібраних фактів та прогнозування на їх основі динаміки і основних тенденцій її розвитку та розробка науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності функціонування освітньої галузі.

Моніторингові дослідження є надійним інструментом аналізу різноманітних аспектів освітнього процесу. Вони дозволяють отримати реальну картину результативності нововведень, напрямів плану розвитку навчального закладу, якості знань учнів тощо.

Завдання моніторингу в освіті:

- визначати якість навчальних досягнень учнів, рівень їх соціалізації;
- вивчати зв'язок між успішністю учнів і соціальними умовами їх життя, результатами роботи педагогів, рівнем їх соціального захисту, моральними установками, запитами, цінностями тощо;
- оцінювати якість кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного, лабораторного забезпечення й оснащення навчальних закладів;
- оцінювати величину впливу на навчальний процес державних освітніх стандартів, навчальних програм, організації шкіл і класів, методичного та технічного обладнання та інших факторів;
- досліджувати педагогічну практику та успіхи учнів в залежності від соціального статусу та аналізувати політику держав у галузі забезпечення гарантій доступності освіти та поліпшення її якості;
- виявляти фактори, які чинять вплив на хід і результати освітніх реформ з метою зменшення негативного їх впливу (або, навіть, і нейтралізації);
- порівнювати результати функціонування закладів освіти, систем освіти з метою визначення найбільш оптимальних шляхів їх розвитку.

Моніторинг як кваліметричний інструмент передбачає:

- визначення системи критеріїв, показників та індикаторів якості освіти;
- обрання методів оцінювання, які адекватні інструментарію та процедурам вимірювання;
- проведення моніторингових досліджень з метою управління якістю освіти.

Об'єктами моніторингу якості освіти можуть бути:

- а) система освіти (загальна середня, професійна, вища, національна або загальнодержавна, регіональна система, муніципальна);
- б) процеси (управлінський на різних рівнях державного управління освітою; навально-виховний процес, педагогічний процес у цілому та окремі його складові: процес морального та трудового виховання, процес підготовки дітей до школи;
- в) зміст освіти;
- г) рівень і якість сформованості навчальних досягнень, процес і результати сформованості життєвих принципів та здатності до самостійного подальшого життя після закінчення школи тощо;
- д) діяльність (трудова, навчальна, управлінська);
- е) явища (вихованість, освіченість, майстерність педагога та інші).

Таким чином, можна говорити, про безліч видів моніторингу в системі освіти.

Серед найпоширеніших підходів, які застосовують в побудові об'єктивної моделі моніторингу, тобто визначення категорій об'єктів, відкритих для моніторингових процедур, передусім можна назвати такі:

- результативний підхід, що передбачає моніторинг лише категорій, що об'єднують об'єкти, які належать до результатів освітнього процесу;
- системний підхід, який розширює об'єкти, що підпадають під моніторингові процедури в освіті, об'єднуючи три категорії: категорію, що об'єднує ресурсні аспекти, тобто ресурси (фінансові, людські тощо), що їх вкладають в освіту; категорію, яка об'єднує аспекти, що стосуються освітнього процесу; категорію, до якої входять об'єкти, що належать до результатів освітнього процесу.

Суб'єкти моніторингу:

- а) органи державного контролю за діяльністю навчальних закладів;
- б) моніторингова служба відповідного рівня;
- в) адміністрація навчального закладу, рада закладу, піклувальна рада;
- г) органи громадського та місцевого самоврядування.

Основні принципи, на яких ґрунтується моніторинг в освіті:

- узгодженість нормативно-правового, організаційного та методичного забезпечення складових моніторингу;
- об'єктивність одержання та обробки інформації, що передбачає максимальне виключення суб'єктивних оцінок, врахування всіх результатів, створення для всіх учасників дослідження рівних умов у процесі перевірки якості підготовки;
- комплексність дослідження різноманітних аспектів навчально-виховного процесу, обробки та аналізу одержаних результатів ;
- безперервність і тривалість спостережень за станом освіти;
- своєчасність отримання, обробки та використання об'єктивної інформації про якість освіти ;
- перспективність запланованих моніторингових досліджень, спрямованість їх на розв'язання актуальних завдань розвитку освіти ;
- гуманістична спрямованість моніторингу – створення обстановки доброзичливості, довіри, поваги до особистості, максимально сприятливих умов, позитивного мікроклімату, неможливості використання результатів досліджень для застосування будь-яких репресивних дій ;
- відкритість і оперативність доведення результатів досліджень до відповідних органів управління, громадськості, зацікавлених міжнародних установ

Види моніторингу на рівні навчального закладу

- За масштабами цілей освіти: оперативний, тактичний, стратегічний.
- За етапами навчання: вхідний або вибіркоковий, проміжний або навчальний, вихідний або підсумковий.

- За охопленням об'єкта спостереження: локальний, вибірковий, суцільний.
- За організаційними формами: індивідуальний, груповий, фронтальний.
- За рівнями управління навчально-виховним процесом: керівний, адміністративний, педагогічний, учнівський.
- За формами суб'єкт-об'єктних відносин: соціальний (зовнішній), взаємоконтроль, самоаналіз.
- За часовою залежністю: ретроспективний, попереджувальний, поточний.
- За частотою процедур: разовий, періодичний, систематичний.
- За інструментарієм, що використовується: стандартизований, не стандартизований, матричний.

Етапи проведення моніторингового дослідження:

I етап: Цілепокладання та планування дослідження

- 1. Визначення мети та завдань дослідження.
- 2. Визначення об'єкта дослідження.
- 3. Розрахунок та формування вибірки.
- 4. Побудова графіку дослідження:
 - визначення термінів і процедур дослідження;
 - добір та підготовка (навчання) координаторів дослідження.
- 5. Визначення критеріїв та показників оцінювання.
- 6. Вибір методів дослідження.

II етап: Розробка інструментарію

1. Розробка тестів та їх апробація.
2. Розробка анкет та їх апробація.
3. Підготовка інструктивно-методичних матеріалів для координаторів дослідження всіх рівнів, учасників дослідження.
4. Вибір статистичних і математичних методів обробки та обрахунку одержаних результатів дослідження.

III етап: Проведення дослідження

1. Пілотне дослідження (підготовка учасників, проведення інструктажу).
2. Основне дослідження.

IV етап: Збирання та обробка результатів.

V етап: Аналіз та інтерпретація результатів дослідження.

1. Узагальнення статистичної інформації.
2. Виявлення факторів впливу.
3. Підготовка рекомендації щодо корекційної роботи, усунення негативних факторів, формування освітньої політики тощо.